

Vývoj filosofie v epoše renesanční

1. Obecná východiska

a) Renesanci lze chápat jako **meziobdobí** mezi středověkem a novověkem. Lze se setkat i s názory, že renesance je již plnohodnotnou **součástí novověku**, a to z důvodu uskutečnění prvního kroku k modernímu chápání vědy a jejího významu (Galileo) a vytvoření nové axiologické struktury (viz níže).

b) Datace: 14. – 16. stol. (dle jednotlivých teritorií). Opuštění rustikálního charakteru, rozvoj měst (řemesla, výroba, obchod).

c) **Axiologická struktura**: změna vertikální axiologické struktury středověké na novou podobu **horizontální**:

	Člověk-----	Příroda
Charakteristika:	Rehabilitace člověka	Zbožštění
	Člověk až Bohem	Deismus
	Zrušení determinace	Pantheismus
	Tvůrčí aktivita člověka,	

a to v oblasti přír. věd, politiky, sociální oblasti, umění.

d) Vědomí individuality

2. První vrstva renesančního myšlení jako záměrný a programový návrat k tradici antické – humanismus (někdy považována za „předobdobí“ renesance)

a) Snaha obnovit (nic víc) antickou tradici (zjm. epikureismus a stoicismus) na základě nového studia antických textů (latinských, později i řeckých), které nejsou deformovány středověkým interpretováním.

b) „Lidská podstata“ literatury a vědeckého úsilí (ne etika).

3. Druhá vrstva renesančního myšlení jako reakce na antický platonismus a aristotelismus:

a) Renesanční platonismu: Florencie

- Namířena proti Aristotelovi (možná i vlivem využití Aristotelovy filosofie Tomášem).
- Založení Florentské akademie 1459 Medičejskými.

Marcilio Ficino (1433 – 1499)

- **Myšlenka „renesančního křesťanství“**: Náboženství (jako hledání transcendentna) je přirozenou lidskou moudrostí. Křesťanství je tedy předjímáno již v platonismu.
- **Myšlenka nesmrtelnosti lidské duše a její umístění v platonismem inspirované posloupnosti.**

Bůh
Andělé
D u š e
O s t a t n í s v ě t

- Nové poslání člověka: téměř božská přirozenost, mohla by stvořit vesmír (pokud by měl k dispozici „hmotu“).

Pico Della Mirandola (1463 – 1494)

- Hrabě z Mirandolly, krasavec, aristokrat (portrét od Boticelliho).
- Zdůraznění tvůrčí aktivity člověka (určuje si svou „podstatu dle vlastního rozhodnutí“ – smrtelnost či nesmrtelnost) – odpor k determinaci. Příprava prvního světového filosofického kongresu (nakonec zakázán církví).
- Kritika astrologie (determinace), která plyne z jeho kritiky existence kosmického řádu. Důraz na magii (tvůrčí čin lidský) – vyrvání tajemství přírodě.
- Inklinace k pantheismu?

b) Renesanční aristotelismus: Padova

- Očištění Aristotela od středověkých interpretací a využití výkladů Averroesových a výkladů Alexandra z Afrosidia.

Pietro Pomponazzi (1492 – 1525)

- Literární podoba „středověká“.
- Kritika některých Aristotelových tezí.
- Myšlenka o smrtelnosti lidské duše: tato je dvakrát závislá na hmotě – jednak tím, čím myslím (ze strany subjektu), jednak o čem myslím (objekt myšlení). Výklad morálky a morálního jednání ne ze strachu z Boha, nýbrž na základě lidského rozhodnutí.
- Citát: „Převaha člověka není v nesmrtelnosti, ale v tom, že je schopen poznání a ctnosti.“

Spor o Aristotela (přijmout či odmítnout, co je a co není Aristotelés) slábnul. Obě tendence se nakonec setkaly a splynuly v nastolení dvou postulátů pro období další:

- **Přesvědčení o aktivitě člověka (převzato z platonismu)**
- **Předpoklad objektivního řádu světa (převzato z aristotelismu)**

Oba postuláty determinují nastolení problému vztahu subjektu a objektu (včetně jeho řešení) až v gnoseologické filosofii novověké.

3. Třetí vrstva renesančního myšlení jako konstituce nové vědy, která by vytvořila nový obraz světa spolu s novým řádem

- Nový obraz světa: poznání země skrze poznání nebe aneb nová kosmologie.
- Nové metodologické přístupy (pozorování a rozum).
- Myšlenka autonomie přírody.

Mikuláš Koperník (1473 1543)

- Empirické systematické pozorování pohybu nebeských těles plus rozumové úvahy s výsledkem: **heliocentrický obraz kosmu**.
- Země na periferii vesmíru – ideologický náboj oslabující církve křesťanské.
- Nalezení a využití **nové metody**: Empirie – Hypotéza – Empirie – Teorie.

Giordano (Filippo) Bruno (1548 – 1600)

- Životní pouť aneb fikce a realita (výklad mnichovského katolického filosofa a theologa Karla Máchy). Dominikán.
- Vliv platonismu, Kusánského (myšlenka nekonečného vesmíru).
- **Brunova koncepce nekonečného vesmíru neboli univerza: Panteismus, věčnost světa** (univerza), dialektika uvnitř univerza, harmonie a krása.
- **Člověk** se sám svou aktivitou či pasivitou učiní středem či periferií vesmíru (výsledek jeho činů, zejm. vědeckých).

4. Nová přírodní věda přinášející nový obraz světa

- Renesanční a jakoby již novověký přístup k vědě. Krok k poznávání „skutečnosti“ – ladění gnoseologické.

Galileo Galilei (1564 – 1642)

- Věda: **založení mechaniky jako vědy o obecných zákonech pohybu** (pád těles).
- Ne: „Proč padají tělesa?“...viz Aristotelés.
Ano: „Jak padají tělesa?“...viz Galileo.
- Rozklad pádu na: dráhu, čas, odpor. Měření jednotlivých fenomenů, výsledkem je formulace zákona.
- Galileo: „Co lze měřit - to měřit, co nelze měřit, učinit měřitelným!“
- **MATEMATICKÝ OBRAZ SVĚTA** (EV: matematický model světa – souvislost s dnešními modely).
- Další (druhá po Démokritovi) koncepce primárních a sekundárních kvalit.
- **Patří Galileo vůbec ještě do epochy renesance? Jeho matematický model světa je v rozporu s typickým modelem renesančním** (např. G. Bruna).
- Leonardo – identická otázka.